

Dijitalleşme, Kültür ve Psikoloji Üçgeninde Değer Algısı

Perception of Value in the Triangle of Digitalization, Culture and Psychology

Aydın Çakır¹, Tuncay Dilci²

1) Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Eğitim Bilimleri ABD Doktora Öğrencisi, Sivas, Türkiye

ORCID: 0000-0002-0615-4858, zulkutaydin@gmail.com

2) Prof. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Eğitim Bilimleri ABD, Sivas, Türkiye

ORCID: 0000-0002-6901-5492, tuncaydilci@gmail.com

Geliş Tarihi: 30/03/2024 - **Kabul Tarihi:** 5/10/2024

DOI: 10.55205/jocsosa.2220231461839

ATIF: Çakır, A., ve Dilci, T. (2024). Dijitalleşme, Kültür ve Psikoloji Üçgeninde Değer Algısı. *Cihannüma Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 2(2), 40-63.

Öz

Dijital çağın getirmiş olduğu yenilikler her yaştan bireyin yaşamında derin izler bırakmaktadır. Teknolojik araçların yaşamın ayrılmaz parçası hale gelmesi ile birlikte bireylerin davranışlarında değişimler gözlenmiştir. Dijital uygarlığın ortaya koymuş olduğu yeni yaşam biçimi ve buna bağlı kültürel türevler her ortamda varlığını hissettirmeye başladı. Özellikle subliminal mesajlarla şekillenen yeni neslin doğuşu toplumda yalnızlaşmayı, yabancılaşmayı ve kültürel yozlaşmayı da beraberinde getirmektedir. Diğer yandan dijital psikoloji toplumu narsist, bencil ve pragmatist yeni bir varlık olmaya sürüklemektedir. Toplum içinde kendi kabuğuna çekilen bireyler dijital platformlarda sosyalleşme çabası içerisine girmiştir. Dijitist dünya değersiz nesillerin niceliğini artırırken, nitelik sorununu da beraberinde getirmiştir. İşte bu noktada hızla ilerleyen dijital teknoloji insan hayatını yapay zekâ uygulamalarıyla adeta kuşatmaya başlamıştır. İnsanların hayatını kolaylaştıran dijital dünya; ayrıca kendi içsel varlık sorunları ve çelişkileri ile toplumsal insani ilişkileri yeniden dizayn etme rolünü üstlenmiştir. Bu çerçevede dijital

kültür, psikoloji ve değer algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla bu çalışma gündeme alınmıştır. Çalışma kapsamında, dijitalleşme, kültür ve psikoloji, dijital psikoloji, değer algısı ve dijitalleşme, dijitalleşme ve toplumsal değişim kavramları ele alınmıştır. Derleme olarak yazılan bu çalışmada veri toplama aracı olarak doküman analizinden yararlanılmıştır. Konuya ilişkin dokümanların incelenmesi ile elde edilen çalışma betimsel analiz yoluyla tasvir edilmiştir. Sonuç olarak; dijital kültür psikolojisi ve değer algısı arasındaki ilişkiyi incelemek adına yapılan araştırmalarda dijitalleşmenin bireyleri derinden etkilediği; bireylerin davranışlarında ve alışkanlıklarında değişikliklerin olduğu dile getirilirken; bu durumun derinliğini analiz eden makalemiz dijitalleşme, kültürü ve psikolojisi üçgeninde geçmişten geleceğe inanç, inanç psikolojisi ve değer odaklı yaşantı biçimini sentezleyerek bu değişimin olası olması gerekenlerini ifşa etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Dijital Psikoloji, Dijital Kültür

Abstract

The innovations brought by the digital age leave deep traces in the lives of individuals of all ages. The new lifestyle introduced by digital civilization and its associated cultural derivatives have begun to make their presence felt in every environment. The birth of a new generation, especially shaped by subliminal messages, brings loneliness, alienation and cultural corruption in society. On the other hand, digital psychology is dragging society into a new narcissistic, selfish and pragmatist existence. While the digital world increases the quantity of worthless generations, it has also brought about the problem of quality. At this point, rapidly advancing digital technology has begun to surround human life with artificial intelligence applications. The digital world, which makes people's lives easier, has also undertaken the role of redesigning social human relations with its own internal existence problems and contradictions. In this context, this study was put on the agenda to examine the relationship between digital culture, psychology and value perception. In this study, written as a compilation, document analysis was used as a data collection tool. In conclusion; Many documents were scanned to examine the relationship between digital culture psychology and value perception. Research shows that digitalization deeply affects individuals; While it is stated that there are changes in individuals' behaviors and habits; Our article, which analyzes the depth of this situation, has revealed the possibilities of this change by synthesizing belief from the past to the future, the psychology of belief and the value-oriented way of life in the triangle of digitalization, culture and psychology.

Keywords: Digitalization, Digital Psychology, Digital Culture

GİRİŞ

Toplumlar ve bireyler, sürekli değişim ve dönüşüm sürecindedir. Bu süreçte bireylerin karşılaştığı sorunlar, toplumsal birliktelikle çözüme ulaşabilir. Yaşam, bireyler için hem kişisel hem de toplumsal sorumluluklar içeren bir serüven niteliğindedir (Bedel ve Güler, 2019). Cüceloğlu'nun (2002) belirttiği gibi, bireylerin eylemleri toplumu, toplumun yapısı ise bireyleri şekillendirir. Bu karşılıklı etkileşim, toplumsal değişimlerin temelini oluşturur.

Özellikle teknolojinin gelişimi, bu değişim sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Sanayileşme ile birlikte hız kazanan teknolojik ilerlemeler, bireylerin yaşam alışkanlıklarını, toplum yapısını ve toplumsal rolleri yeniden şekillendirmiştir (Uysal Tuna, 2020; Bayrakçı, 2020). Örneğin, Savcı (1999) teknolojiyi, hayatı organize etme aracı olarak tanımlar. Teknolojik gelişmelerin toplum üzerindeki etkisi, güncel verilerle de desteklenmektedir. 2020 itibarıyla dünya genelinde 4,54 milyar insanın internet kullanıcısı olduğu ve 5,9 milyardan fazla kişinin aktif telefon kullanıcısı olduğu rapor edilmiştir (Yalçın, 2020). Bu veriler, teknolojinin bireyler ve toplum üzerindeki kapsamlı etkisini ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada, teknolojinin bireyler ve toplum üzerindeki etkileri incelenecek, bireysel ve toplumsal düzeyde yaşanan değişimlerin boyutları ele alınacaktır. Amaç, teknolojik gelişmelerin toplumsal yapılar üzerindeki dönüşümünü ve bireylerin bu süreçteki rollerini daha yakından incelemektir.

Teknolojinin hızla ilerlemesi ve yaygınlaşması, bireylerin yaşam biçimlerinde köklü değişikliklere yol açmıştır. Hem fizyolojik hem de psikolojik düzeyde etkili olan bu teknolojik gelişmeler, bireylerin değer algıları ve davranış biçimlerini etkilemektedir. Ryan (2016; Akt. Koçarslan ve Kılınç, 2019), telefon ve internet kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte bireylerin yaşam tarzlarının değiştiğini vurgulamaktadır. Bu değişim, zaman, mekân, kimlik, benlik, iletişim, tüketim gibi temel kavramların dijitalleşmesiyle yeniden şekillenmektedir (Çiftçi ve Karakaş, 2019).

Bu çalışmanın amacı, dijital teknolojilerin bireylerin değer algıları üzerindeki etkilerini incelemektir. Konu, dijitalleşmenin bireysel ve toplumsal düzeyde yarattığı değişimleri, özellikle değer algısı üzerindeki etkileri ele alacaktır. Kapsam olarak, dijitalleşmenin psikolojik ve sosyal etkileri, bireylerin kimlik ve benlik algılarındaki dönüşümler incelen-

cek; ayrıca teknolojinin bu süreçte oynadığı rol değerlendirilecektir.

Sınırlılık olarak, çalışmanın odak noktası dijital teknolojilerin değer algısı üzerindeki etkileriyle sınırlı olup, bu etkilere dair teorik ve güncel verilerle desteklenen bir analiz sunulacaktır. Uygulamalı araştırma yöntemleri veya bireysel vaka analizleri çalışmanın kapsamı dışında tutulacaktır. Kavramsal çerçeve, dijitalleşmenin toplumsal ve bireysel değişim süreçleri üzerindeki etkilerini anlamak için gerekli teorik arka plan ve literatür taramasını içerecektir.

YÖNTEM

Araştırma, doküman incelemesi yöntemine göre şekillenecektir. Bu bağlamda; dijitalleşme, psikoloji ve değer kavramları ele alınıp açıklanacak ve aralarındaki ilişki incelenecektir. Nitel araştırma tekniklerinden doküman incelemesi araştırmacının yazılı belgeleri analiz ederek veri topladığı bir araştırma tekniğidir. Bu teknik genellikle tarihçe araştırmaları, içerik analizi, politika analizi gibi çalışmalarda kullanılır. Araştırmacılar, dokümanları dikkatlice okuyarak önemli bilgileri çıkarır ve analiz ederler. Bu yöntem, mevcut literatürü anlamak, belirli konular hakkında bilgi edinmek ve araştırma sorularını yanıtlamak için kullanılabilir. Doküman incelemesi, belirli bir konu hakkında var olan yazılı materyalleri, dokümanları okuyarak ve analiz ederek yapılan bir araştırma yöntemidir. Bu teknik, daha önce yapılan çalışmaların ve literatürün gözden geçirilmesiyle bilgi toplamayı ve bu bilgileri belirli bir kurgu dahilinde analiz etmeyi hedefler.

ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışmada dijital psikoloji ve değer algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla derleme modeli tercih edilmiştir. Derleme modeli, var olan bilimsel literatürü bir araya getirerek, belirli bir konu hakkında genel bir bakış sunan bir araştırma yöntemidir. Bu modelde, araştırmacı, konuyla ilgili mevcut kaynakları bulmak, analiz etmek ve bir sentez yapmak için çalışır.

Bir araştırmacı çalışmasında bir derleme modeli yapmak istediğinde,

öncelikle ilgili literatürü derlemesi gerekir. Bu derleme sürecinde, araştırmacı, bilimsel dergilerde yayınlanan makaleleri, akademik kitapları, konferansları ve diğer kaynakları tarayarak, araştırma konusunda yapılan çalışmaları belirler. Ardından, bu kaynakları analiz eder ve önemli bilgileri çıkarır. Benzer şekilde, araştırma teknikleri derleme modeli, farklı konularda da uygulanabilir. Örneğin, çevre sorunları, eğitim politikaları, iletişim teknolojileri gibi çeşitli konularda yapılan araştırmalar da bu yöntemle incelenebilir. Konuya ilişkin yerli ve yabancı literatür taranmıştır. Çeşitli makale, tez, dergi ve web sayfası incelenmesiyle elde edilen bilgiler eşliğinde kavramlar arası etkileşim gerçekleştirilmiştir.

VERİLERİN TOPLANMASI

Bu araştırmada verilerin toplanması için doküman analizi yöntemi tercih edilmiştir. “Araştırma kapsamında incelenen konuyla ilgili olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı belgelerin analiz edilmesiyle veri sağlanması” (Karataş, 2015) doküman analizi olarak bilinmektedir. Doküman analizi geçmişe dair tutulan sözlü ya da yazılı kayıtların taranmasında kullanılmaktadır (Kozak, 2018). Yapılan bu araştırmada konuyla ilgili dergilerden, tezlerden, makalelerden, çeşitli web sayfalarından yararlanılmıştır. Kaynakça seçiminde ilgili çalışmayı besleyecek bilgi ve içerik düzeyine sahip araştırmalar dikkate alınmıştır. Bunun nedeni bu çalışmanın desteklemiş olduğu görüş ve düşünceleri diğer çalışmaların verileri üzerinde bir yere oturtarak yeni bir görüş ve düşünce ortaya koymaktır.

VERİLERİN ANALİZİ

Bu araştırmada doküman analizi sonucu elde edilen bilgiler betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir. “Elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde yansıtmayı” (Yıldırım ve Şimşek, 2011) amaçlayan betimsel analiz bu çalışmada tercih edilmiştir. Dokümanlardan elde edilen bilgiler incelenmiş, yorumlanmış ve araştırmanın konusuna uygun olarak tartışma ve karşılaştırmalar şeklinde mevcut durum irdelenmiştir. Çalışma kapsamında uzman görüşüne başvurulmuştur. Alan içi uzmanlara göre yapılan çalışmanın anlamlı ve bilime katkı niteliğinde olduğu ve takip edilen yöntemin amaca hizmet ettiği yönünde olumlu görüşler bildirmişlerdir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Dijital Psikoloji ve Değer Algısı İlişkisi

Günümüzde internet ve dijital araçlar, toplumun her kesiminde yaygın olarak kullanılmaya başlamış ve bu durum dijitalleşmenin hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline geldiğini göstermektedir. Bilgisayar, telefon ve tablet gibi dijital cihazların artan kullanımı, bireylerin sosyal medya platformlarında daha fazla yer almasına yol açmıştır. Sosyal medya, bireylerin yaşamlarının her anını paylaşmalarını sağlarken, bu durum bireylerin sahip olduğu değerlerin zedelenmesine ve özgün karakteristik davranışlarının kısıtlanmasına neden olabilmektedir.

Bu çalışma, dijitalleşmenin bireylerin davranışları ve değer algıları üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Dijitalleşmenin bireyler ve toplum üzerindeki etkileri, sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte ele alınacak ve bu süreçte ortaya çıkan değişimler analiz edilecektir. Özellikle, bireylerin psikolojik yapılarında dijitalleşme kaynaklı meydana gelen değişiklikler ve bu değişimlerin toplumsal değerlerle nasıl etkileştiği üzerinde durulacaktır. Dijitalleşmenin, bireylerin davranışlarını, değer algılarını ve toplumsal yapıyı nasıl yeniden inşa ettiği değerlendirilecek ve bu sürecin bir Dijitalizm Çağı'na nasıl dönüştüğü genel hatlarıyla tartışılacaktır. Bu kapsamda söz konusu etkileşim ve değişim Dijitalleşme, psikoloji, Dijital psikoloji, değer algısı ve dijitalleşme, Kültür, Değer ve Dijital Kültür, Dijital Kültür ve Dijital Psikoloji, Dijitalleşme ve Toplumsal Değer Algısında Değişim gibi başlıklarda incelenecektir.

Dijitalleşme

Dijitalleşme, günümüz dünyasında hızla yaygınlaşan ve yaşamın her alanında köklü değişimlere neden olan bir süreçtir. Dijitalleşme, “en alt düzeyde fiziksel çabayla en üst düzeyde verimliliği sağlamak amacıyla var olan kaynaklarımızın dijital ürünlerle ikame edilmesi ya da yenilenmesi” (Karakaş vd., 2009; Akt. Yardımcı vd., 2019) olarak tanımlanmıştır. Bu süreç, teknolojik ilerlemeler ve internetin iş dünyası, toplum ve kişisel yaşam gibi birçok alanda etkin bir şekilde kullanılmasını sağlar. Analog sistemlerin yerini dijital sistemlerin almasıyla bilgi, iletişim ve iş

süreçlerinin dijital ortamlarda gerçekleştirilmesi sağlanır.

Dijitalleşmenin bir sonucu olarak, elektronik araçların boyutlarının küçültülmesi ve işlem kapasitelerinin artırılması gibi sonuçlar doğurmuştur (Değirmencioğlu, 2016). Elektronik araçların küçülmesi ve taşınabilirliğinin artması, bireyler için önemli avantajlar sunmaktadır. Ayrıca, dijitalleşme süreciyle birlikte çeşitli online araçların kullanımı yaygınlaşmış ve her sektörde dijitalleşme ivme kazanmıştır. Web 2.0 araçları, “bilgisayar ve internet dünyasına yeni bir boyut kazandırmış ve kullanıcıları internetin bir aktörü haline getirmiştir” (Turhan, 2017).

Ancak, dijitalleşmenin getirdiği bu değişimlerin her zaman olumlu sonuçlar doğurmadığı gözlemlenmektedir. Bireyler, internet ortamında gerçeklik ile sanallığın ayırımını yapamadan zararlı davranışlar sergileyebilirler. (Eşgi, 2013). Bu bağlamda, dijitalleşmenin bireylerin davranışları ve değer algıları üzerindeki etkilerini anlamak önemlidir.

Bu çalışmanın amacı, dijitalleşmenin bireylerin davranışları ve değer algıları üzerindeki etkilerini incelemektir. Çalışma, dijitalleşmenin bireysel ve toplumsal düzeyde yarattığı değişimleri, özellikle değer algısı üzerindeki etkilerini ele alacaktır. Kapsam olarak, dijitalleşmenin psikolojik ve sosyal etkileri değerlendirilecektir. Çalışmanın sınırlılıkları arasında uygulamalı araştırma yöntemleri ve bireysel vaka analizlerinin yer almadığı belirtilmelidir. Kavramsal çerçeve, dijitalleşmenin toplumsal ve bireysel değişim süreçleri üzerindeki etkilerini anlamak için gerekli teorik arka planı ve literatür taramasını içerecektir.

Dijitalleşme, bireylerin gerçek hayatta gerçekleştirdikleri birçok aktiviteyi sanal ortamda da yapabilme fırsatını sunmaktadır. Bireyler sanal ortamda kavga edebilme, konuşabilme, plan yapabilme, dedikodu yapabilme, fikir alışverişinde bulunabilme, arkadaş olabilme ve hatta aşık olabilme gibi sosyal etkileşimlerde bulunabilmektedir (Sayar; 2016). Bu değişim, bireylerin alışkanlıklarında önemli değişikliklere yol açmıştır. Dijitalleşme sayesinde, çeşitli uygulamalar aracılığıyla bireyler eğitim alabilme, müzeleri ziyaret edebilme, gündemi takip edebilme ve iletişim kurabilme gibi pek çok avantajdan yararlanabilmektedir (Sayar, 2016). Ayrıca, bloglar, podcastler ve diğer dijital sosyal iletişim araçlarıyla kişiler, kendi içeriklerini oluşturup bu içerikleri diğer bireylerle paylaşabilmektedir (Lefebvre ve Bornkessel, 2013).

İnternetin sunduğu iletişim ve etkileşim ortamı, eğitim, ekonomi ve

ticaret gibi birçok alanı değiştirmiştir (Bayrakçı, 2020). Dijital araçların yaygınlaşması, sanal ortamların bireylere sunduğu fırsatların yanı sıra bazı olumsuz etkileri de beraberinde getirmektedir. Teknolojik yeniliklerin sağladığı kolaylıklar, bireylerin işlerini daha hızlı çözmelerini sağlasa da bu kişiler sorunlarla karşılaştıklarında da genellikle kısa yollar aramaktadırlar. Kolay yolu seçme alışkanlığı, bireylerin sanal ortamdaki iletişimlere yönelmesine ve yüz yüze iletişimden uzaklaşmalarına neden olmaktadır (Bayrakçı, 2020). Dijital ortamda güven duygusunu sağlamak, gerçek ortamda olduğu kadar kolay değildir; göz teması kurma veya el sıkışma gibi eylemler dijital ortamda gerçekleştirilememektedir (Agarwal vd., 2008). Ayrıca, dijitalleşme internet bağımlılığına, zamanın verimsiz kullanılmasına ve bireyler arasında iletişim bozukluklarına yol açabilmektedir (Bayrakçı, 2020). İnternete erişim sağlanamadığı durumlarda, dijital çağa bağımlı bireyler sınırlılık ve mutsuzluk gibi duygu değişimleri yaşayabilmektedir (Güney, 2017). Bu tür duygusal değişimlerin bireylerin davranışları üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Dijital çağın psikolojik etkilerini ele almadan önce, psikoloji kavramına genel bir bakış yapılacaktır.

Psikoloji

Psikoloji, bireylerin düşünce, duygu ve davranışlarını inceleyen geniş bir disiplindir ve bu nedenle tek bir paragrafta özetlenmesi zordur. Psikoloji, insan ruhunun ve davranışlarının anlaşılması amacıyla birçok alt dal ve teoriyi kapsar. Bu disiplinde yapılan araştırmalar, bireylerin içsel ve dışsal etmenlerden nasıl etkilendiğini anlamak için kullanılır (Yanık ve Batu, 2019). Psikoloji, bireylerin psikolojik sorunlarını teşhis etmek ve tedavi etmek, sosyal etkileşimleri anlamak ve genel refahı artırmak amacıyla önemli bilgiler sunar.

Günümüzde dijitalleşmenin yaygınlaşması, psikolojiyi daha da önemli kılmaktadır. Dijital çağda, bireylerin çevresiyle olan etkileşimleri ve bu etkileşimlerin psikolojik etkileri üzerinde çalışmalar yapmak, psikolojinin sadece akademik bir ilim değil, aynı zamanda günlük yaşamın bir parçası olduğunu gösterir (Sayar, 2016). Özellikle dijital araçların yaygın kullanımı, bireylerin sosyal davranışlarını, duygusal durumlarını ve genel psikolojik sağlıklarını önemli ölçüde etkileyebilmektedir (Lefebvre ve Bornkessel, 2013). Bu bağlamda, dijital psikoloji kavramı, dijitalleş-

menin bireylerin psikolojik durumları üzerindeki etkilerini anlamak için gerekli bir alan olarak karşımıza çıkar (Bayrakçı, 2020).

Bu nedenle, psikoloji kavramının ve dijitalleşmenin etkilerinin kapsamlı bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Tek bir kaynaktan yola çıkarak psikolojiyi anlamak yetersiz olabilir; bu nedenle çeşitli kaynaklardan ve disiplinlerden elde edilen bilgilerle konunun geniş bir perspektiften değerlendirilmesi önemlidir (Güney, 2017). Psikolojinin dijital çağdaki rolü ve etkilerini anlamak, bireylerin psikolojik sağlığını korumak ve geliştirmek için kritik bir adımdır.

Dijital psikoloji

Dijital psikoloji kavramı önceleri sıklıkla kullanılmamaktaydı. Ancak teknolojik gelişmelerin hızla ilerlemesi bu kavramın yaygın olarak kullanılmasına neden olmaktadır. Kişiler günlük gereksinimlerini karşılamak adına teknolojiyi kullanmakta ve bu durum dijitalleşmeye bağlı kalmaya itmektedir (Yengin, 2015). Toplumda televizyon, bilgisayar, tablet gibi dijital araçların kullanımı gün geçtikçe artmaktadır. Çeşitli dijital araçlar vasıtasıyla çoğu kişi sanal ortamlarda sosyal medya hesabı oluşturmakta ve bu sanal ortamlarda çok fazla vakit geçirmektedir (Koçarlan ve Kılınç, 2019). Özellikle günümüz çocukları erken yaşlarda dijital platformlara girişi yapmakta ve zamanlarının büyük kısmını sosyal medyada ya da oyun sitelerinde geçirmektedir. Bu konu kapsamında Güvendi vd. (2019) “çocuk dünyasını dijitalleştirerek yeniden inşa eden çok sayıdaki oyunlar, bir boş zaman değerlendirme aracı olarak, yorgunluk ve stres atmak için faydalı işlevleri yerine getirirken aynı zamanda içeriğinde şiddet öğeleri de barındırarak, şiddeti normal bir davranış haline getirebilmektedir” diyerek oyunların çocuk psikolojisi üzerine olan etkisine değinmiştir.

Yalnızca çocuklar değil aynı zamanda yaşlı insanların da dijital çağdan geri kalmadığını söylemek mümkündür. Yaşlı insanların fayda sağlayan ve işlerini kolaylaştıran teknolojik aletlerin kullanımından geri kalmamış günlük yaşamlarına bu aletleri dâhil etmiştir (Çataloğlu, 2018). Toplumda yaşlı bireylerin teknolojiden uzak olabileceği ve sanal ortamlarda aktif olamayacakları yargısı bulunmaktaydı. Ancak bu düşüncenin aksine yaşlı bireyler de dijital çağa ayak uydurmada geri kalmadı. Dijitalleşmenin etkisi ile yaşlı bireylerde tıpkı diğer insanlar gibi her anlarını sosyal

medyada paylaşır duruma gelmektedir. Bu noktada duygu değişimlerinin yaşanması, alınganlıkların ya da küskünlüklerin olması yaşlı bireylerde görülebilmektedir. Yakınlarının her anına tanık olmak isteyen yaşlı bireyler, onlarla vakit geçirmek istemektedir. Sosyal medya aracılığıyla bu onları görmek onları üzmemekte ve birtakım sorunlara neden olmaktadır.

Dijital çağın getirmiş olduğu yenilikler her yaşta bireyin yaşamında derin izler bırakmaktadır. Teknolojik araçların yaşamın ayrılmaz parçası hale gelmesi ile birlikte bireylerin davranışlarında, tepkilerinde değişimler gözlenmiştir. Dijital psikoloji bireyleri kolayca itmekte ve toplum içinde yalnızlaşmaya sürüklemektedir. Toplum içinde kendi kabuğuna çekilen bireyler dijital platformlarda sosyalleşmektedir. Dijital psikolojinin etkisi bireylerde davranış değişiklikleri gözlenmektedir. Davranış değişikliklerinin gözlenmesi sonucunda bireylerin sosyal ilişkilerinin zayıfladığı, aile içinde sorunların yaşandığı, diğer bireylerden uzaklaşma hissiyatının oluştuğu, içe kapanık kendi halinde yaşayan bireylerin toplumda yaygınlaştığı görülmektedir (Dilci, 2015).

Bu noktada dijital psikolojinin bireyi her anlamda etkilediğini söylemek mümkündür. Hayatlarının her anında dijital evren ile yoğrulan insanlar, onları farklı kılan değerlerinin zaman ile yıprandığını, hatta söz konusu dijital evren ile gelen yeni değerler ile benliklerinin teçhiz olduğunu fark ederler. Bu son birkaç on yılda gözlemlenecek düzeyde kendini hissettirir düzeydedir. Değer algısının değişmesi yeniden yapılandırılmasında dijitalleşmenin etkisi büyüktür. Bu konu dâhilinde değer algısı kavramı ve dijitalleşme ele alınmaktadır.

Değer algısı ve dijitalleşme

Değer kavramı, tarihsel süreç içinde farklı şekillerde tanımlanmış ve çeşitli alanlarda farklı anlamlar kazanmıştır. Özellikle dijitalleşmenin hız kazandığı günümüzde, değer kavramı sadece soyut bir kavram olmaktan çıkıp, ticari ve ekonomik anlamlarla da iç içe geçmiştir. Günümüz dünyasında değer, sıklıkla maddi ölçütlerle ilişkilendirilen, alınıp satılabilen bir meta haline gelmiştir. Bu durum, değer kavramının temel anlamını sorgulamayı ve yeniden değerlendirmeyi gerektirmektedir.

Örneğin, Göldağ (2015), değerleri bir bireyin, bir grubun veya bir toplumun standartları olarak tanımlarken, aynı zamanda bu standartla-

rın bir eşyaya, insana veya varlığa atfedilen değeri belirlemede kullanıldığını vurgular. Bu görüş, değer kavramının subjektif ve göreceli bir niteliğe sahip olduğunu ortaya koyar. Ancak, dijital çağın getirdiği ekonomik koşullar, bu değer anlayışını daha nesnel ve ölçülebilir hale getirmiştir.

Tarihi perspektifte ise değer, erdem ve faziletlerle ilişkilendirilmiş bir kavramken, günümüzde daha çok fiyat, değer ve kıymet gibi terimlerle özdeşleşmiştir. Bu değişim, değer kavramının sadece bireylerin düşünce ve davranışlarını şekillendiren bir etmen olmaktan öteye geçtiğini ve dijitalleşme ile birlikte ticari bir boyut kazandığını göstermektedir.

Değer ve tutum arasındaki ilişki de bu bağlamda önemli bir rol oynar. Kişilerin sahip olduğu değer algısı, tutumlarını ve davranışlarını belirlerken, dijitalleşmenin bu algı üzerindeki etkisi göz ardı edilemez. Değerlerin günümüz koşullarında yeniden tanımlanması, bireylerin yaşam biçimlerini ve toplumsal dinamikleri de dönüştürmektedir.

Davranış ve tutum değişikliğine neden olan değerlerin inşası çocukluk döneminde başlamaktadır (Canatan, 2008) ve yaşam boyu devam etmektedir. Çocuklukta aile ile başlayıp çevre faktörü ile şekil alan değerler, bireylerin yaşamlarında önemli role sahiptir. Günümüzde dijitalleşmenin etkisi ile pek çok alanda değişikliklerin olduğu göze çarpmaktadır. Bireylerin değer algılarında da değişikliklerin olduğu değer kavramının eski önemini taşımadığı söylenebilmektedir. Bu konu ışığında “toplumdaki bireylerin değerleri korumasına veya göz ardı etmesine paralel olarak değerler ya zamanla kaybolurlar ya da bir sonraki nesle aktarılarak yıllarca devam ettirilirlir” (Akbaba Altun, 2003) diyerek değerlerin var oluşu ve yok oluşuna vurgu yapılmıştır. Dijitalleşme ile birlikte toplumdaki değerlerin giderek kaybolduğu ve dijital yaşama geçişin hızlı olduğu görülmektedir. Değer algısı, dijitalleşmenin toplumsal etkilerinden payını almaktadır (Tombul, 2021). Teknolojinin hızlı ilerlemesi bireylerin davranışlarında etkili olan değer algısının değiştirmesine neden olmuştur. Teknolojik gelişmelerin getirdiği yeniliklere ayak uydurmak toplumsal değişmelere de açık olmayı beraberinde getirmektedir (Canatan, 2008). “Hürmet, sevgi, doğruluk, hoşgörü, fedakârlık, diğerkâmlık, adaletli olma, yardımseverlik, güçsüze yardım etme, zalime karşı durma” (Göldağ, 2015) gibi unsurları bünyesinde barındıran değerler toplumun dinamiğini oluşturmaktadır. Bu hususiyetleri kapsayan değer algısı dijitalleşmenin etkisi ile farklı boyuta geçmektedir. Toplumsal değişimler ile kişiler yaşamdaki yeni durumlara farklı anlamlar yükler ve

bu anlamlar çerçevesinde değer algıları şekillenmektedir (Canatan, 2008). Toplumdaki değerleri koruyup benimseyen bireyler tutarlı kendilik imajlarını korumakta ve başkalarını rahatsız eden eylemlerden kaçınmaktadır (Mumford vd. 2003). Bu bağlamda toplumsal değerler ile birey davranışları birbirini tamamlar niteliktedir. Dijitalleşme ile birlikte yaşanan değişim, sosyal psikolojik ve toplumsal açıdan ele alınmaktadır.

Kültür, Değer ve Dijital Kültür

Toplum öyle bir varlıktır ki, içinde bulunan bireyi kendisine benzebilir. Bireyin sosyalleşmesinin bir sonucu olarak ortaya çıkan bu durum, bir toplumun sürekliliği için elzemdir. Turhan (1997)'e göre “Kültür, bir cemiyetin sahip olduğu maddi ve manevi kıymetlerden oluşan bir bütündür ki, cemiyet içinde mevcut her nevi bilgiyi, alakaları, itiyatları, kıymet ölçülerini, görüş ve zihniyet ile bütün davranış şekillerini içine alır.” Kültür, insanın arzu ve hayallerinden oluşmaktadır. İnsanların sahip oldukları arzular az ya da çok değişse bile geleceğe aktarılacak değerler, normlar ve anlamlardır. Toplumlar da uzun süre yaşayabilmek için bireylere değer hükümlerini aktarmak zorundadır. Bu aktarım, bireyin bulunduğu kültürel çevre aracılığı ile gerçekleşir. Dolayısıyla bireyin değerleri, genellikle belli bir kültür ortamında öğrenilen ve paylaşılan unsurlardır. Kültür değer ilişkisi üzerine Rokeach (1973), bir insanın sahip olduğu değerlerin, içinde bulunduğu kültürün, kurumların ve bireylerin kişiliğinin ürünü olduğunu belirtmektedir. Bu anlamda değer, kültürden bağımsız düşünülemez. Değerler, belli bir kültür içerisinde oluşmaktadır. Belli bir ölçüye göre de insan davranışlarına yön veren unsurlardır. Ölçüt olarak kullanılan değerler, bireyin günlük yaşamdaki eylemlerini önemli ölçüde belirlemektedir. Değer odaklı bir kültür, belirli değerlere, prensiplere ve etiklere dayanan bir kültürdür. Bu değerlere ve prensiplere uygun davranışlar, inançlar ve eylemler sergileyerek bir toplumun veya bir grup insanın ortak kültürel kimliğini oluştururlar. Dijital mecralar, günümüzde geniş bir kullanıcı kitlesine erişim imkânı sağlayan platformlardır. İnternet, sosyal medya ve diğer dijital kanallar, insanların bilgi alışverişinde bulunduğu, iletişim kurduğu ve fikirlerini paylaştığı yerlerdir.

Değer odaklı bir kültürün dijital mecralarda oluşturulması mümkündür. İnsanlar, dijital platformlarda farklı görüş ve değerleri sergileyebilir-

ler. İnternet, insanların farklı kültürlerden bilgi edinmesini, etkileşimde bulunmasını ve kültürlerin karşılıklı olarak etkileşmesini sağlayan bir alan olarak hizmet eder. Doğru bilgilere ulaşmak, güvenilir kaynaklar kullanmak ve insanların birbirine saygılı bir şekilde iletişim kurmasını teşvik etmek, dijital kültürün değerler temelinde şekillenmesi için önemli adımlardır. Toplumsal değer üretimi, dijitalleşme sürecinde oldukça önemli bir konudur. Dijitalleşme, toplumda bilgiye erişimi artırabilir, iş süreçlerini verimli hale getirebilir ve iletişimi kolaylaştırabilir. Bu da toplumsal değerlerin üretilmesi ve yayılmasında önemli bir rol oynayabilir. Dijitalleşme, eğitim, sağlık hizmetleri, bilgiye erişim gibi birçok alanda toplumsal değerlerin gelişmesine katkıda bulunabilir. Fakat, dijital mecralar anonimlik, sahte hesaplar ve yanlış bilgiler gibi olumsuzluklara da yol açabilir. Bu nedenle, değer odaklı bir kültürün dijital mecralarda oluşturulması için çabalamak gerekir. Genel ağın yüksek oranlarda ki kullanımı yeni bir medya ve dijital dünya oluşturmuştur. Bu da insanların yaşam biçimlerinde ve kültürel değerlerinde büyük bir değişim meydana getirmiştir. Yetişkinlerin değer aktarıcı pozisyonlarının değiştiği oluşan yeni değerleri öğrenmeye başladığı bu yeni dünya sanal ortamın belirsiz ve korkutucu ortamına benzemektedir. Genç neslin bilgiyi ve değerleri üretmeye başladığı bu dijital ortam cazip ve eğlendirici olduğu kadar yüksek oranda riskli güvensiz bir ortam özelliği de sergilemektedir.

Dijitalleşme, değer algısı üzerinde de birçok etkiye sahiptir. İletişim ve erişim kolaylığı, küresel pazar erişimi, yeni iş modelleri ve fırsatlar, müşteri memnuniyeti, veri analitiği ve karar verme gibi birçok alanda etkisi görülmektedir. Dijitalleşme teknolojik gelişmelerin iş ve yaşam alanlarına entegre edilmesi sürecidir. Bu süreç, değer algısını hız, pratiklik, küresel erişim, yenilikçilik, müşteri odaklılık, veri odaklılık gibi birçok açıdan etkiler. Bununla birlikte, dijitalleşmenin getirdiği zorluklar ve riskler de göz önünde bulundurulmalıdır, çünkü teknolojik gelişmelerin toplumsal etkileri oldukça çeşitlidir. Bu nedenle, toplumsal değerlerin korunması ve geliştirilmesi için dijitalleşmenin dikkatlice yönetilmesi gerekmektedir.

Dijitalleşme, toplumsal kültür üzerinde geniş kapsamlı etkilere sahiptir. İletişim biçimlerinin değişmesi, bilgiye erişimdeki dönüşümler, eğlence algısının evrilmesi gibi faktörler, toplumların kültürel yapılarını etkileyebilir. Sosyal medya kullanımının artması ve çevrimiçi iletişim araçlarının yaygınlaşması, toplumsal etkileşim biçimlerini ve kişisel ilişkileri de değiştirebilir.

Aynı zamanda, dijitalleşmenin kültürel mirasa erişimi artırması, farklı kültürler arasındaki etkileşimi kolaylaştırması gibi olumlu etkileri de olabilir. Ancak, bu değişimlerin yanı sıra dijitalleşmenin kültürel değerleri aşındırma, bilgi kirliliği, siber zorbalık gibi riskleri de göz ardı etmemek gerekir. Dijitalleşmenin toplumsal kültür üzerindeki etkileri karmaşık olduğundan bu konuda dikkatli bir denge sağlanması çok önemlidir.

Anlaşıldığı üzere; toplumsallaşmanın ve sosyal hayatın, sınırlarını zorlayan ve kuralları hiçe sayan bu alternatif ortam, kendi değer ve yargılarını oluşturacaktır. Geçmişten günümüze ilmek ilmek dokunan ve aktarılan kültür geride kalırken dikkat etmemiz gereken, yeni dijital medyanın ve kültürün kimler tarafından ve hangi amaçlar için geliştirilmekte olduğudur. Yeni bir dijital kültürün hazırlandığını anlıyoruz. Bu dijital kültürün yaratıcılarının, yapay zekânın ve milyonlarca verinin kullanılmasıyla gelineyen yeni kültürün beraberinde yeni endişe ve sorunlara sebep olması doğaldır. Modern kültür ve teknoloji konusunda geleceğe dair endişelerini belirten bilim insanı Stevenson, gelecekte teknoloji kullanımındaki gelişmelerin yeni kültürel değişimlere neden olacağını ve bu değişimde piyasanın temel yönetici olarak devletin yerini alacağını, kültürel yaşamların ise para ve teknolojiye bağımlı bir günlük hayatın metalaşması şeklinde olacağı uyarısını yapmıştır (Stevenson, 2008). Dijitalleşme sayesinde oluşturulan bu yeni kültürün çevrim dışı ortamlara etkisi ve meydana getirdiği dönüşümleri hissetmemek imkânsız hale gelmiştir. Yeni medya teknolojisinin yaratmış olduğu yeni iletişim ortamlarının, bir kültürün doğmasına zemin hazırlarken yeni bir toplumsal mücadele alanı da ortaya çıkaracağı düşünülmüştür (Atlı Şengül, 2023). Dijital mecralarda değer odaklı bir kültür oluşturmak mümkündür, ancak bu süreç dikkat ve özen gerektirir.

Dijital Kültür ve Dijital Psikoloji

Dijital kültürün psikoloji ile etkileşimi oldukça karmaşık ve etkileyici bir konudur. Bu etkileşim, insanların dijital teknolojileri kullanma alışkanlıklarından dijitalleşmenin getirdiği değişimlere kadar birçok farklı şekilde ortaya çıkabilir. Dijital teknolojilerin yaygınlaşmasıyla birlikte insanların yaşam tarzları, iletişim biçimleri ve davranışları büyük ölçüde değişmiştir. Buna bağlı olarak, dijital kültürün bireylerin psikolojik durumları ve zihinsel sağlıkları üzerinde önemli etkileri olabilir.

Öncelikle, dijital teknolojilerin kullanımı ile psikolojik sağlık arasında bir ilişki bulunmaktadır. Örneğin, aşırı teknoloji kullanımı bağımlılık, odaklanma sorunları, depresyon ve anksiyete gibi psikolojik problemlere yol açabilir. Bunun yanı sıra, sosyal medyanın kullanımı ve dijital iletişim araçlarının yaygınlaşması, insanların kendilerini sürekli başkalarıyla karşılaştırmalarına, özgüven sorunları yaşamalarına ve yalnızlık hissetmelerine neden olabilir. Byung-Chul Han (2022), dijitalleşmenin sosyal yaşamın hemen her alanını ele geçiren enformasyon bombardımanının siyasal alanı dönüştüren etkisini, demokrasiden «enfokrası» adını verdiği enformasyon rejimine geçiş süreci olarak değerlendirir.

Han, özgürlük üzerinden toplumun teknoloji aracılığıyla dönüşümünü ele alırken, insan hayatlarının kontrol altına alındığı bir teşhir düzeninin gerisinde ciddi bir demokrasi krizinin bulunduğunu savunur. Günümüz dünyasında ekranlar ve sosyal ağlar aracılığıyla şeyler sınırlardan, derinliklerinden ve mahremiyetlerinden uzaklaştırılır, görülmenin baskısına teslim edilir. Han'a (2017) göre, gündelik hayat teşhir vasıtasıyla giderek şeffaflaşır; sergilenme durumu bir mecburiyet haline gelir ve teşhir bir zorunluluk olur.

Dijital kültür aynı zamanda insanların bellek ve konsantrasyon becerileri üzerinde de etkili olabilir. Bilgiye hızlı erişim, anında yanıt verme beklentisi ve sürekli çoklu görev yapma gereksinimi, dikkat süresini kısaltarak odaklanma becerisini azaltabilir. Bunun sonucunda, derin düşünme, analiz yapma ve eleştirel düşünme gibi bilişsel yeteneklerin gelişmesi zorlaşabilir. Dijital kültür ayrıca kimlik oluşturma süreçlerini de etkiler. Sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla insanlar, sanal dünyada kendilerini temsil etme ve sunma biçimlerini değiştirmiştir. Çoğu zaman mükemmel, mutlu ve başarılı bir imaj yaratmaya çalışırken, bu imaj gerçekte kim olduklarıyla uyumlu olmayabilir. Bu durum, kişinin özgüvenini etkileyebilir ve sosyal medya bağımlılığına yol açabilir.

Dijital kültür insanların sosyal ilişkilerini de etkiler. Dijital iletişim araçları sayesinde iletişim kurmak daha kolay ve hızlı hale gelmiş olsa da yüz yüze iletişimi azaltabilir ve derin anlamlı ilişkilerin gelişimini engelleyebilir. Sosyal medya üzerinden yapılan iletişimde, beğeniler, yorumlar ve takipçi sayısı gibi unsurlar insanların sosyal değerlerini belirlemede etkili olabilir ve popülerlik arayışına neden olabilir. Kirby (2009), dijital modernizm olarak adlandırdığı postmodernizmin ölümüyle başlayan sü-

reci açıklarken, dijitalleşen kültürün yeniden tanımlanması gerektiğini vurgular. Kirby, dijimodern metinlerin bireyi sürekli olarak etkileşime sevk ettiğini ve bu etkileşimlerin sosyal yabancılaşma gibi sorunlar doğurabileceğini ileri sürmektedir.

Sonuç olarak, dijital kültürün psikoloji ile etkileşimi karmaşık ve çok yönlüdür. İnsanların dijital teknolojileri kullanma biçimi, teknolojiye bağımlılık durumları ve sosyal medyadaki etkileşimleri, bireylerin zihinsel sağlığını etkileyebilir. Bu nedenle, dijital kültürün etkileri konusunda farkındalık yaratmak ve insanların dijital teknolojileri sağlıklı bir şekilde kullanmalarını teşvik etmek önemlidir. Dijital kültürde psikolojik içerikli değer üretimi, bireylerin zihinsel ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamak, psikolojik refahlarını artırmak ve onları bilinçlendirmek amacıyla dijital platformlarda içerik oluşturulması anlamına gelir. Bu içerikler, ruh sağlığını destekleyen, motivasyonu artıran, stresle başa çıkma becerilerini geliştiren veya duygusal zekayı güçlendiren nitelikte olabilir. Dijital platformlarda sunulan psikolojik danışmanlık hizmetleri, mental sağlık uygulamaları ve duygusal gelişim videoları bireylerin psikolojik ihtiyaçlarına yanıt verebilir ve değer yaratabilir. Bu tür içerikler, dijital kültürde psikolojik destek sağlama ve farkındalık yaratma açısından büyük önem taşır.

Dijitalleşme ve toplumsal değer algısında değişim

2000'li yıllardan bu yana yaşamda kendini göstermekte olan dijitalleşme “cep telefonlarımızdan televizyonlarımıza, bilgisayarlarımıza hatta akıllı saatlerimize kadar” (Ayaz, 2021) kendi göstermektedir. Günümüzde çağın ihtiyaçlarına uygun düşecek şekilde dijital araçların yaygın kullanımı toplumun düşünce yapısında ve değer algısında farklılıkların oluşmasına neden olmuştur. “Sosyal değişme süreci içinde temel değerlerini kaybeden toplumlar parmak izini kaybetmiş gibidir” diyen Canatan (2008) dijitalleşmenin etkisi ile bireylerin temel değer yargılarında değişimlerin olduğunu vurgulamıştır. Tombul (2021) toplum içinde kendini yalnız hisseden bireylerin sosyal medya platformlarında aktif rol almaları ile toplum içindeki yalnızlıklarından sıyrıldıklarını dile getirmiştir. Bu noktada dijitalleşmenin yaygın olmadığı zamanlarda içe kapanık, kendini soyutlamış olan bireyler toplumda kendilerini sessize alıp beklemedeydiler. Dijitalleşmenin etkisi ile sosyal platformlarda aktif olan bireyler

günlük yaşamda yine pasifliği sürdürmektedir. Dijital araçların hızla yaygınlaşp kullanılması ile birlikte toplum içinde yalnızlaşan birey sayısı artmaktadır. Toplumun en küçük yapı taşı olan ailede bile bireyler aynı evin içinde farklı dünyalara konuk olmaktadır. Her birey kendine özgü olan akıllı telefonunu bulunmakta ve tüm yaşam bağınu bu telefona bağlamaktadır. Bu bağlamda teknolojik araçların yaygın kullanımı bireyler arasındaki iletişimin türünü de değiştirmiş denilebilmektedir (Ayaz, 2021).

Günümüzde salgın hastalıkların yaygınlaşması ile birlikte dijital araçlara olan bağımlılık daha da artmıştır. “Ahlaki ilkelerimizi, dilimizi, edebiyatımızı, müziğimizi, insanlara gösterdiğimiz hoşgörüyü” (Canatan, 2008) bünyesinde taşıyan değer algılarımız da bu bağımlılık ile eski önemini yitirmiştir. Değer algılarının küçük yaşlardan itibaren çocuklara aktarılması ve korunması beklenmektedir. Ancak günümüzde dijital araçları kullanma yaşı gün geçtikçe düşmektedir (Dilci, 2015). Küçük yaşlarda dijital araçların kullanılması ile birlikte toplum içindeki değer algılarının bireylere aktarılmasında zorluk yaşanabilmektedir. Küçük yaş gruplarındaki çocuklar dijital platformlarda şahit oldukları olayları içselleştirmede zorluk yaşamazlar. Bu noktada şiddet, kavga, ölüm, cinayet vb. olayları oyunlar vasıtasıyla öğrenip bu olayları hayata yaparak yaşayarak uyarlayabilmektedirler. Öte yandan çocuklar çeşitli siteler üzerinden yayımlar izleyip kendilerine model seçip hayatlarını ona göre yönlendirmektedir. İşte bu konu dahilinde “büyüyünce ne olacaksın?” sorusu günümüzde çok farklı yanıtlar almaya başlamıştır. Önceleri öğretmen, doktor, mühendis gibi meslekler bu soru için uygun kabul edilirken, günümüz şartlarında çocukların blogger, youtuber olmak gibi hayallerinin olduğu görülmektedir. Tüm bunlara neden olan dijital psikoloji bireyleri dijitalleşmeye sürüklemektedir. Çocukların dijital dünyaya körü körüne bağlanmalarını engellemek için ailelere büyük görev düştüğünü dile getiren Dilci (2015) “ailelerin, kontrolcü ya da dikkatli olması ile çocuklarına erken yaşlarda, doğru internet kullanımı” alışkanlığını kazandırabileceklerini vurgulamıştır.

Öte yandan sosyal medya platformlarından olan facebook, twitter, instagram gibi uygulamaların kullanılması ile bireyler sosyalleşme imkânına sahip olmuştur. Ancak bu sosyalleşme yüz yüze ilişkileri uzaklaştırabilir, anlamlı faaliyetlere katılımı azaltabilir ve hareketsizliği artırabilir (Thapa ve Subedi, 2018). Sosyalleşmenin yanında eğitim alanında da di-

jitalleşmeye geçilmesi toplumda eğitim sisteminde de değişikliğe neden olmaktadır. Toplumda yararlı fertlerin yetiştirilebilmesi adına eğitime gereken önem verilmektedir. Bu noktada dijital platformlar eğitim amaçlı kullanıma uygun düşecek şekilde organize edilebilmektedir. Toplumda ailelerin çocukların eğitim hayatına destek olabilmesi adına dijital araçların kullanımını hakkında bilgi sahibi olması beklenmektedir.

Eğitim alanının yanı sıra sağlık alanında da dijitalleşmeye gidilmiştir. Sağlık sektöründe bilimin ve teknolojinin ilerlemesi olumlu etkiler yaratmaktadır. Tedavisi olmayan pek çok hastalığa yeni teknolojik aletler ile çözüm yolları bulunabilmektedir. Ancak günlük hayatta dijital araçların yaygın olarak kullanılması insan sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir.

Eğitim ve sağlık sektörüne ilaveten ticaret, finansal alanlarda da dijitalleşmenin etkisi olduğu görülmektedir. Koçarslan ve Kılınç (2019) işletme sahiplerinin müşteri çekebilme için sosyal medya hesaplarından reklamlar yaptıklarını ve sanal ortamlar üzerinden kazanç sağladıklarını dile getirmiştir. Dijitalleşmenin topluma olan etkisini buradan da görmek mümkündür. Dijital çağa geçilmeden işletme sahipleri, esnaf halk ile iç içe aile ortamına sahipken; dijitalleşme ile birlikte halk ile işletmeler arasında mesafelerin girdiği görülmektedir.

Dijital dünya, finans sektörüne birçok yenilik getirmiştir. Bankacılık, sermaye piyasaları gibi alanlarda ödeme, transfer ve bilgiye erişim gibi birçok kolaylık dijitalleşme sayesinde mümkün hale gelmiştir (Akgüneş, 2020). Bu gelişmeler, toplumdaki geleneksel finansal anlayışları da dönüştürmüş ve altın gibi maddi değerlerin yerini bitcoin gibi sanal paralar almıştır. Bu durum, bireylerin finansal alışkanlıklarında önemli değişikliklere yol açmıştır. Dijitalleşme, sadece finans sektörüyle sınırlı kalmayarak eğitim, sağlık ve ticaret gibi birçok alanda da etkisini göstermiş ve yeni çağın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir.

SONUÇ

Hızla yaygınlaşan ve gelişmekte olan dijital araçlar günün gereklerine uygun düşecek yenilikleri de beraberinde getirmektedir. Toplum, birey ve değerler üzerinde etkisinin büyük olduğu düşünülen dijitalleşme bireylerin davranışlarında ve alışkanlıklarında değişime neden olmaktadır. Dijital psikolojinin vermiş olduğu algı ile bireyler kendilerini başka birey ola-

rak görebilmekte sanal ve gerçeği ayırt edememektedir. Başka bir deyişle bireylerin toplum içinde sahip olduğu değer algısı dijital platformlarda bambaşka boyuta dönüşebilmektedir. İşte bu noktada dijitalleşmenin aşırı kullanılması ve yaygınlaşması insan davranışlarının sorgulanmasına neden olmuştur. Dijital psikoloji ve değer algısı arasındaki ilişkiyi incelemek adına birçok doküman taranmış ve araştırmamızda dijitalleşmenin bireyleri derinden etkilediği; bireylerin davranışlarında ve alışkanlıklarında değişikliklerin olduğu açık bir şekilde ortaya çıkmıştır. Bireyin psikolojisini etkileme boyutunda dijital çağın etkisi ortaya konmuştur. Dijital psikoloji basıncı altında değer algısının şekillenmesinin kaçınılmaz olduğu ortaya çıkmıştır. Değer algısı üzerine yapılan çalışmalar ele alındığında ise değerlerin toplumdan ayrı düşünülemediği, toplumu etkileyen dijitalleşmenin değerler üzerinde de etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak incelenen makale, tez ve raporlardan elde edilen verilere göre dijitalleşme yaşamın her alanına yayılmakta, toplumu, bireyi ve değerleri yeniden yapılandırmaktadır. Çalışmamızın dikkat çektiği sonuçlar, bu yeni yapılandırmanın ortaya çıkaracağı sonuçlar ve dikkat edilmesi gereken konular, alınacak önlemler bağlamında dikkat çekicidir. Dijitalleşmenin kültür ve değer algıları üzerine etkilerinin irdelendiği çalışmaların sayısı artmalıdır. Bu tür araştırmalar güncel veriler ışığında sık sık tekrarlanmalıdır. Dijitalleşmenin birey ve toplum üzerindeki etkilerinin toplum mimarları tarafından kasıtlı kullanımları konusunda dikkat çekilmeli ve alınacak önlem ve tedbirler açısından geç kalınmamalıdır.

KAYNAKÇA

- Agarwal, R., Gupta, A. K., & Kraut, R. (2008). Editorial overview—the interplay between digital and social networks. *Information Systems Research*, 19(3), 243-252.
- Akbaba Altun, S. (2003). Eğitim yönetimi ve değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 7-18.
- Akgüneş, H. (2020). Dijitalleşme ve finans sektörüne etkileri. *Bankacılık Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 53-67.
- Atlı Şengül, N. (2023). Dijital kültür ve siberfeminizme dijital bölünme üzerinden bir eleştiri. *Egemia Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli E-Dergisi*, (12), 25-42.

- Ayaz, H. (2021). Bir mizah unsuru olarak dijitalleşme: karikatürler üzerinden bir içerik analizi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 20(2), 519-536.
- Bayrakçı, O. (Ed.). (2020). *Kelebek Etkisi Çalışma Yaşamında Değişim ve Dönüşüm* (1. Baskı). Kriter Basım Yayın Dağıtım.
- Bedel, A., & Güler, G. (2019). Ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlamlıklarının başa çıkma stratejileri açısından incelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 71.
- Canatan, A. (2008). Toplumsal değerler ve yaşlılar. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1(1), 62-71.
- Cüceloğlu, D. (2002). *İnsan İnsana*. Remzi Kitabevi.
- Çataloğlu, S. (2018). Yaşlılık, değer ve teknoloji. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 27-35.
- Çiftçi, A., & Karakaş, Y. (2019). Dijitalleşen zamanın izdüşümünde: kimliğin, bedeninin ve iletişimin dönüşümü. *AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 10(37), 7-30.
- Değirmencioğlu, G. (2016). Dijitalleşme çağında gazeteciliğin geleceği ve inovasyon haberciliği. *TRT Akademi*, 1(2), 590-606.
- Dilci, T. (2015). *Dijital Diyet*. Geçit Yayıncılık.
- Eşgi, N. (2013). Dijital yerli çocukların ve dijital göçmen ebeveynlerinin internet bağımlılığına ilişkin algılarının karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 181-194.
- Göldağ, B. (2015). Öğrencilerin şiddet eğilimi düzeyleri ve değer algıları. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 8(4), 1-15.
- Güney, B. (2017). Dijital bağımlılığın dijital kültüre dönüşmesi: netlessfobi. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 1(2), 207-213.
- Güvendi, A., Demir, A., & Yılmaz, G. (2019). Dijital oyunların çocuk psikolojisi üzerindeki etkileri. *Psikoloji ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(4), 325-338.
- Han, B. C. (2017). *Şeffaflık Toplumu* (H. Barışcan, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Han, B. C. (2022). *Infocracy: Digitization and the Crisis of Democracy*. Cambridge:

Polity Press.

- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 62-80.
- Kirby, A. (2009). *Dijimodernizm: Dijital Kültürün Yeniden Tanımlanması*. İletişim Yayınları.
- Koçarslan, H., & Kılınc, H. (2019). Dijital pazarlamada tüketici algısı, internette alışveriş üzerine bir araştırma. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (17), 1263-1273.
- Kozak, M. (2018). *Bilimsel Araştırma: Tasarım, Yazım ve Yayım Teknikleri* (4. Baskı). Detay Yayıncılık.
- Lefebvre, R. C., & Bornkessel, A. S. (2013). Digital social networks and health. *Circulation*, 127(17), 1829-1836.
- Mumford, M. D., Helton, W. B., Decker, B. P., Connelly, M. S., & Van Doorn, J. R. (2003). Values and beliefs related to ethical decisions. *Teaching Business Ethics*, 7(2), 139-170.
- Ryan, D. (2016). *Understanding digital marketing: marketing strategies for engaging the digital generation*. Kogan Page Publishers.
- Savcı, İ. (1999). Toplumsal cinsiyet ve teknoloji. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 54(1).
- Stevenson, N. (2008). *Medya Kültürleri* (G. Orhon & B. E. Aksoy, Çev.). Ütopya Yayınevi.
- Thapa, R., & Subedi, S. (2018). Social media and depression. *Journal of Psychiatrists' Association of Nepal*, 7(2), 1-4.
- Tombul, I. (2021). Değişen değerler ve yabancılaşma bağlamında sinemada öznenin dijitalleşen yalnızlığı. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi)*, 6(1), 312-328.
- Turhan, M. (1997). *Kültür Değişmeleri: Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik*. Marmara Üniversitesi, İlahiyat Vakfı Yayınları.
- Turhan, D. G. (2017). Dijital aktivizm. *SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26), 26-44.
- Uysal Tuna, M. (2020). Yaşlı bireylerin sosyalleşmesinde dijital teknolojinin rolü: Dijital yaşlılar üzerine bir çalışma. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sos-*

yal Bilimler Dergisi, 50, 43-59.

Yalçın, F. G. (2020). 2020 yılı global dijital raporu. *Fundalina*. <https://www.fundalina.com/2020-yili-global-dijital-raporu/>

Yardımcı, İ., Özgeldi, M., & Akan, G. (2019). Üniversite öğrencilerinin dijitalleşmeye ilişkin görüşlerinin incelenmesine yönelik bir araştırma. *Proceedings of the International Congress on Business and Marketing, Maltepe University*.

Yengin, D. (2015). Teknoloji bağımlılığı olarak dijital bağımlılık. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 9(2), 130-144.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (8. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

Yazar Katkıları

Makalemizde fikir konusunda, Tuncay DİLCİ katkıda bulunmuştur. Verilerin toplanması, analiz edilmesi ve yorumlanmasını Aydın ÇAKIR çalışmıştır. Kavramsal boyut, makale taslağı ve eleştirel inceleme, makalenin yazımı yazar Aydın ÇAKIR tarafından oluşturulmuş olup makalenin son halinin gözden geçirilmesi ve gerekli onay iki yazar iş birliğiyle olmuştur.

Çıkar Çatışması

Yazarlar tarafından çıkar çatışmasının olmadığı rapor edilmiştir.

Fonlama

Herhangi bir fon desteğı alınmamıştır.

Etik Bildirim

Çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir.

Extended Abstract

The digital world that makes people's lives easier; It has also undertaken the role of redesigning social human relations with its own internal existence problems and contradictions. In this context, this study was put on the agenda to examine the relationship between digital culture, psychology and value perception. Within the scope of the study, the concepts of digitalization, culture and psychology, digital psychology, value perception and digitalization, digitalization and social change were discussed.

The advanced development of digital technology has of course brought with it some handicaps. The digital world that makes people's lives so much easier; On the other hand, it has undertaken the role of redesigning social human relations with its own internal existence problems and contradictions. Digitalization has been especially effective in changing individuals' psychological and value perceptions. In this context, this study was put on the agenda to examine the relationship between digital culture, psychology and value perception. Within the scope of the study, the concepts of digitalization, culture and psychology, digital psychology, value perception and digitalization, digitalization and social change were discussed.

In this research, document analysis method was preferred to collect data. "Providing data by analyzing written documents containing information about facts and events related to the subject examined within the scope of the research" (Karataş, 2015, p. 72) is known as document analysis. Document analysis is used to scan oral or written records kept about the past (Kozak, 2018, p. 88). In this research, journals, theses, articles, various web pages and reports on the subject were used. Research shows that digitalization deeply affects individuals; It has been stated that there are changes in individuals' behaviors and habits (Yengin, 2019; Tombul, 2021; Agarwal et al. 2008; Çiftçi and Karakaş, 2019; Çataloğlu, 2018). When studies on value perception are considered, it is stated that values cannot be considered separately from society, and that digitalization, which affects society, is also effective on values (Çataloğlu, 2018; Canatan, 2008; Tombul, 2021; Gürhan, 2017). Savcı (1999) explained technology as a tool used to organize life. When looked at worldwide, according to January 2020 numbers, it is known that 4.54 billion individuals in the world are internet users and more than 5.9 billion people are active phone users (Yalçın, 2020). While it is known that these data belonging to internet users increased by 7% compared to January 2019; It was also observed that there was a 2.4% increase in phone users compared to January 2019 (Yalçın, 2020). In light of this data, it can be seen that technology is widely used in every field and is adopted by everyone today.

In this study, the compilation model was preferred to examine the relationship between digital psychology and value perception. Domestic and

foreign literature on the subject was scanned. Interaction between concepts was carried out with the information obtained by examining various articles and theses. The information obtained as a result of document analysis was analyzed through descriptive analysis. Descriptive analysis, which aims to “reflect the findings obtained in an organized and interpreted way” (Yıldırım and Şimşek, 2011, p. 224), was preferred in this study. The information obtained from the documents was examined, interpreted and the current situation was examined in the form of discussions and comparisons in accordance with the subject of the research.

Rapidly becoming widespread and developing digital tools bring with them innovations that will meet the requirements of the day. Digitalization, which is thought to have a great impact on society, individuals and values, causes changes in individuals’ behaviors and habits. With excessive digitalization, individuals’ self-esteem can be compromised and their sense of value weakened (Thapa and Subedi, 2018). On the other hand, widespread use of social platforms or digital tools causes depressive behaviors in individuals (Pantic, 2014). With the perception provided by digital psychology, individuals can see themselves as other individuals and cannot distinguish between virtual and reality. The desire to be liked by other individuals or the number of likes received on shared pictures affects individuals psychologically (Pantic, 2014). In other words, the perception of value that individuals have in society can transform into a completely different dimension on digital platforms. At this point, the excessive use and widespread use of digitalization has caused human behavior to be questioned. Many documents were scanned to examine the relationship between digital psychology and value perception. Research shows that digitalization deeply affects individuals; It has been stated that there are changes in individuals’ behaviors and habits (Yengin, 2019; Tombul, 2021; Agarwal et al. 2008; Çiftçi and Karakaş, 2019; Çataloğlu, 2018). When studies on value perception are considered, it is stated that values cannot be considered separately from society, and that digitalization, which affects society, is also effective on values (Çataloğlu, 2018; Canatan, 2008; Tombul, 2021; Gürhan, 2017). As a result, according to the data obtained from the articles, theses and reports examined, digitalization is spreading to all areas of life and restructuring society, individuals and values.